

AZ AGRÁRIPARI KOMPLEXUM MEGSZERVEZÉSE A TÁRSULT MUNKARÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY TÜKRÉBEN

Vajdaság természeti adottságai folytán jelentős élelmiszertermelő vidék, amelynek minden lehetősége megvan, hogy termelését növelje, és a hazai szükségletek kielégítése mellett nagy mennyiségben külföldre is szállítson. Vajdaság fejlesztési terve — amely az 1976—1980 közötti időszakra vonatkozik — kulcsfontosságú szerepet szán az élelmiszertermelésnek, elsőséggben részesíti az agráripari komplexum fejlesztését a többi gazdasági ághoz viszonyítva. Az élelmiszertermelés fejlődésének a termelés átszervezésén, fokozásán, a termelékenység növekedésén, jelentős beruházásokon kell alapulnia, ha el akarjuk érni, hogy a társult munka szervezetek jövedelme és újratermelése növekedjék, valamint azt, hogy az egész gazdaságunk gyorsabban fejlődjék.

A tervgazdálkodás elkerülhetetlen követelménye, hogy tovább erősödjék a mezőgazdaság a szocialista szektorban, felgyorsuljon a munka és az eszközök öngazgatási társítása, gyakorlati alkalmazást nyerjen a társult munkáról szóló törvény, nagy agráripari rendszerek alakuljanak ki, és hogy — a *kooperáció fejlesztésével*, a földművesek hosszú távú társításával, a társult munkába való bevonásával — társadalmi tulajdonba menjen át a mezőgazdasági magánszektor. Az új társadalmi és gazdasági viszonyok között, amelyek majd az egyéni termelőknek a társadalmi újratermelés folyamatába való bevonásán alapulnak, lehetővé válik a magánszektorban rejlő tartalékok mobilizálása a növénytermesztés és az állattenyésztés területén a hozamok ill. a termelékenység növelése szempontjából.

Az 1975-ös kimutatások szerint az élelmiszertermelés, illetve az agráripari termelés a tartomány összjövedelmének 30,6%-át, jövedelmének 34,1%-át és a társadalmi össztermék 33,8%-át adta. Hogy milyen nagy jelentősége van az agráripari komplexumnak Vajdaság gazdaságában, az a felsorolt adatok mellett abból is kitűnik, hogy milyen szerepet játszik

Jugoszlávia mezőgazdaságában és élelmiszeriparában, az ország egész gazdaságában. 1975-ben az agráripari komplexum az ország összjövedelmének 11,6%-át, a jövedelem 11,6%-át és társadalmi termék 11,2%-át képezte. Vajdasági viszonylatban az adatok háromszor ilyen nagyok.

A feldolgozó kapacitások és a vajdasági élelmiszeripar viszonylagos fejlettsége következtében a mezőgazdasági termékek előállítása az áru-termelés jellegét öltötte. A Vajdaságban a piaci többletermék nagyobb, mint a többi köztársaságé és Kosovo Tartományé együttvéve. 1975-ben országos viszonylatban Vajdaságban került felvásárlásra a gabona 63,7%-a (ebből 64% búza), a kukorica 66,8%-a, a cukorrépa 73,1%-a, a napraforgó 78%-a, a húsertés 59%-a és a vágómarha 29,5%-a. A mezőgazdasági többletermék nagy részét, a búza 73,6%-át, a kukorica 54%-át, a cukorrépa 67,6%-át és a napraforgó 50,6%-át társadalmi szektorban termelik (az 1975-ös felvásárlás adatai szerint).

A vajdasági mezőgazdaságnak áru-termelési jellege van — még a magángazdaságokban is — ez elsősorban a hektáronként felvásárolt termékmennyiségben jut kifejezésre. Tartományunkban ugyanis 1975 folyamán hektáronként 8854 dinár értékben vásároltak fel terményt, ami 2,07-szer nagyobb, mint a jugoszláv átlag. A magántermelőktől felvásárolt termények hektáronkénti értéke 2,29-szer volt nagyobb, mint az országos átlag.

Rendkívül jelentős helyet foglal el az agráripari komplexum tartományunk külfölddel kialakított gazdasági kapcsolataiban. A figyelemreméltó kivitel mellett (1976-ban a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek a kivitel 42%-át képezték) agráripari komplexumunk egyéb területek együttműködéséhez is hozzájárul, és így jelentős mértékben elősegíti a fejlődő országok élelmiszeriparának kialakítását.

Az agráripari komplexum fejlesztési tervének és a JKSZ agrárpolitikájának megvalósítása érdekében a X. kongresszuson, a Vajdasági Kommunista Szövetség XV. konferenciáján elfogadták, majd a Tartományi Pártbizottság II., IX. és XVIII. elnökségi ülésén és X. összejövetelén megerősítették, hogy az élelmiszertermelést alkotmányos alapon, a társult munkáról szóló törvény szellemében, a munka és az eszközök társításával, a jövedelmen alapuló újratermelési egységekben való összekapcsolásával kell megszervezni, mert élelmiszertermelésünk dinamikus és biztos fejlődésének ezek a legfontosabb előfeltételei. Csak az ilyen kapcsolatok biztosíthatják a dolgozók élő- és holt munkája alapján az összes jövedelemszerzési tényező egyenrangúságát.

Társult munkaszervezetek és alapszervezetek alakítása az agráripari komplexumban

Bár jelentős eredményeket értünk el az alkotmány és a társult munkáról szóló törvény érvényesítése terén, azok mégsem tükrözik teljességében az újratermelés folyamatában az egymással jövedelmi alapokon függő viszonyban levő tmsz-ok kapcsolatának, a munka és az eszközök társításának a lényegét a termelés növeléséért, a munkatermelékenyséért, a jövedelemért, az öngazgatási megegyezésekért és a társadalmi-gazdasági fejlesztési tervek megvalósításáért vívott harcban.

A társult munka alapszervezetek létrehozásával az agráripari komplexumokban lehetőség nyílt az új, szocialista, öngazgatási viszonyok kialakítására. Vajdaság mezőgazdaságában és élelmiszeriparában 809 társult munka alapszervezetet hoztak létre. Az alapszervezetek kialakításakor különböző álláspontok kristályosodtak ki. Az esetek többségében az alkotmányban megállapított követelményekből indultak ki, de előfordult az is, hogy csak a formális újraszervezésig jutottak el. Vannak például olyan társult munka alapszervezeteink, amelyekben 500—700 munkás dolgozik, és felölelik az egész község földművelését, ill. állattenyésztését. Ugyanilyen módon váltak egy alapszervezetté egyes élelmiszeripari gyárak. Másrészt sor került egészen kis — anyagiakkal és szakemberekkel rosszul ellátott, hiányos műszaki felszerelésű — alapszervezetek megalakítására is. A munkaszervezetek egy részében megvoltak ugyan az alapszervezetek megalakításának feltételei, de arra nem került sor. Ez az utóbbi gyakorlat lényegében véve a régi viszonyok, a bejáródott jövedelemszerzési és elosztási mód megőrzésére törekszik. Tartományunk 126 mezőgazdasági társult munka szervezete közül 71-ben nem alakították meg a társult munka alapszervezeteket. Hasonló a helyzet az élelmiszeriparban is, ahol a munka szempontjából egészet képező egységeket nem nyilvánították alapszervezetté.

Az alapszervezeteknek jogukban áll a jövedelemről és elosztásáról dönteni, de a jövedelemszerzés feltételeinek meghatározásáról már nem. Egyre nagyobb mértékben részt vesznek a tervezésben, bár a tervezésről szóló törvény még mindig elég nehezen érvényesül a gyakorlatban. A tmsz-ok dolgozói többnyire a fejlesztési tervről mellette, vagy ellene nyilatkoznak, de kezdeményező- és alkotókészségük kevésbé jut kifejezésre. A megváltozott körülményekhez való alkalmazkodás azonban folyamatban van. Azért nem mindenütt azonos erősségű, mert a szubjektív erők különbözőképp viszonyultak az alkotmányban és a társult munkáról szóló törvényben meghatározott új társadalmi-gazdasági viszonyok kialakításához.

A tmsz-okban — gazdasági rendszerünk legkisebb szervezeti egysé-

geiben, ahol a termelési viszonyok formálódnak, ahol a munka és az eszközök társításának, a termelésnek, a jövedelemszerzésnek és elosztásnak minden alapvető fontosságú kérdése felmerül — egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetni a jövedelmen alapuló viszonyok kialakítására.

A munkaszervezetek a munka és az eszközök társításának szervezeti formájaként többnyire megmaradtak korábbi tevékenységi formájuk keretében. A tmasz-ok megalakításával ugyan változás következett be, ami az igazgatás decentralizálásában, a jövedelemszerzésben és a jövedelemmel való rendelkezésben nyilvánul meg, de olyan átalakulásra, ami a munkaszervezetek jövedelmi szinten való összekapcsolódásához, munkamegosztásához és szakosításához vezetett volna, az esetek többségében nem került sor.

Gyakori eset, hogy egyes községekben csak egyetlen mezőgazdasági munkaszervezet szorgalmazza a termelés mellett a földművesek társulásba való bevonását. Előfordul az is, hogy a társult munka összetett szervezetei csak azért alakítják át a munkaszervezetet, hogy jogot formálhassanak egy szélesebb terület összetett szervezetének a megalakítására, miközben nem veszik figyelembe a társult munka szervezeteiben dolgozók alapvető érdekeit. Minden községi és területi elzárkózás csak megnehezíti a társult munkában dolgozók összekapcsolódását és a minőségileg új viszonyok kialakítását.

A földművesek társulása (a jelenlegi helyzet értékelése)

A társulás, azaz a földművesek társult munkába, és az öngazgatási viszonyokba való bevonása az alkotmányfüggelék (XXIV. alkotmányfüggelék meghozatalával alkotmányos elvvé vált, majd az 1974. évi JSZSZK Alkotmánya és Vajdaság Szocialista Autonóm Tartomány Alkotmánya meghatározza a földművesek státusát, hogy munkájuk és munkaeszközeik társítása a falu szocialista átalakulásának sajátos formája. El kell ismernünk azonban, hogy az alkotmány elég általánosan rendelkezik a földművesek és családtagjaik társult munkában betöltött szerepéről.

Az alkotmány nemcsak a társulásban részt vevőknek, hanem az összes földműveseknek a jogi és öngazgatási helyzetéről rendelkezik, mert: „A földműveseknek személyes munkájuk alapján elvben azonos a helyzetük és alapján véve azonosak a jogaik a társadalmi eszközökkel végzett társult munka dolgozóival. A földműveseknek megfelelő jogaik és kötelezettségeik vannak a munka- és eszköztársítás tekintetében, valamint a picon való csere viszonyaiban és a hitelviszonyok terén is.” (A

JSZSZK alkotmánya, 61. szakasz és Vajdaság SZAT alkotmánya, 59. szakasz).

Ebből az alapelvből kiindulva az alkotmány azt is megállapítja, hogy milyen módon és feltételek mellett kerülhet sor a társulásra, aminek minden szempontból önkéntességen és egyenjogúságon kell alapulnia.

Minden földműves önállóan és önkéntesen dönthet a társulásról, de különösen annak módjáról és tartalmáról, miközben továbbra is megtartja a társított munkaeszközei és földtulajdona feletti rendelkezési jogát. Tehát szabadon és önállóan eldöntheti, hogy megtartja-e a társított eszközök feletti rendelkezés jogát, vagy pedig a társadalmi tulajdonra ruhazza át.

A társult munkáról szóló törvény egész fejezetben át (a hetedik fejezetben) tárgyalja a társulással, annak indítékaival, részvevőivel, tárgyával, szervezési formájával, a társulásban részvevők munka- és munkaeredmények feletti öngazgatási jogával, végül pedig a közösen megvalósított jövedelem elosztásával kapcsolatos alkotmányos elveket. A társult munkáról szóló törvény az alkotmány rendelkezésein túlmenően lehetővé teszi, hogy a földművesek társíthassák földjüket, és tulajdonjoguk alapján a jövedelemelosztásban is részt vehessenek.

A JKSZ agrárpolitikájának legfontosabb kérdése, hogy hogyan menjen végbe a földművesek munkájának és eszközeinek társítása, a társult munkába való bevonása. Ennek a tevékenységnek a hordozói a földműves- és a mezőgazdasági szövetkezetek, a mezőgazdasági szervezetek és kombinátok, amelyek már eddig is a mezőgazdaság és a falu szocialista öngazgatási átalakulásán dolgoztak. A tartományunk mezőgazdaságának fejlesztésében elért eredmények és a fejlődő kooperációs viszonyok, valamint az eddigi együttműködés társadalmi-gazdasági viszonyai jelentős mértékben befolyásolják a mezőgazdasági szervezeteket és a földműveseket, hogy az alkotmányos rendelkezéseket és a JKSZ X. kongresszusának határozatait, valamint a minőségileg új termelési viszonyokat és a magánszektor erőforrásait a meglévő szervezeti formák (a szövetkezetek, a kooperációs egységek stb.) alkotmányon alapuló átalakításával juttassák érvényre.

A földművesek társulásáról szóló törvény alapján más nagyobb jelentőségű szövetkezet alakítási kezdeményezés nem volt, de az egyéni termelők nagy érdeklődést tanúsítottak a jelenlegi földművesszövetkezetek és az újonnan létrejött kooperációs tmsz-ok iránt. Emellett állandóan rá kell mutatni, hogy ezeknek a szervezeteknek az agráripari komplexum többi ágazatával — a feldolgozóiparral, a kereskedelemmel, a tudományos intézményekkel, a vízgazdasággal, a gép- és vegyiparral, a bankokkal — szoros és tartós tervezési és jövedelemszerzési kapcsolatot kell kialakítaniuk. A primáris mezőgazdasági termelésben a jelentős erő-

forrásokkal rendelkező magánszektor nélkül — még ha a termelők kölcsönösen társulnak, vagy kooperáció formájában huzamos ideig összekapcsolódnak is — nem beszélhetünk az agráripari komplexumról mint egészről, és az öngazgatási szocialista termelési viszonyokra, valamint az élelmiszertermelés növekedésére gyakorolt kedvező hatásáról.

Az eddigi társulási és összekapcsolási folyamatokra még nem jellemzőek a jövedelmen alapuló egymás közötti viszonyok, a közös jövedelemszerzés és elosztás még nem vált a társulás legfontosabb tényezőjévé, motívumává.

Az agráripari komplexumon belüli viszonylagos szervezetlenség, különösen pedig az öngazgatási, tervezésen alapuló jövedelmi viszonyok kialakításában, a jövedelem öngazgatási tervezése, megvalósítása és elosztása terén tapasztalt lemaradás hat kedvezőtlenül a földművesek társult munka alapszervezeteire, illetve az egyéni termelőkkel kooperációs viszonyban levő egységekre.

Ezeknek a következményeként marad fenn a külterjes gazdálkodás, a magántermelők bizonytalan helyzete, az ingadozó piaci- és árviszonyok, a földművesek hosszú távú állattenyésztésre, gyümölcs- és veteménytermesztésre való felkészületlensége. A fejletlen viszonyokból ered azután az alacsony termelékenység, a magas előállítási ár, és a magánszektor erőtartalcainak a kihasználatlansága.

A mezőgazdasági és élelmiszeripari termelés legfontosabb ágazatait munkaszervezetek és kombinátok fogják össze. Kapcsolataik azonban nem mindig fejezik ki közös érdeküket, aminek hosszantartó kapcsolatokban, közös fejlesztési tervek meghozatalában, a közös jövedelemszerzésben és elosztásban kellene megnyilvánulni.

A földművesszövetkezetek átalakulása és az egyéni termelőknek a szervezett termelésbe való bekapcsolása (az 1976-os helyzet ismertetése)

A földművesszövetkezetek átalakulása 1965-ben, a mezőgazdasági szövetkezetekről szóló törvény meghozatalával vette kezdetét. Egyes vidékeken (Szerémségben) éppen ebben az időszakban vonták össze és alakították át őket a kombinátok részlegévé. A földművesek társulásáról szóló tartományi törvény meghozatalával a földművesszövetkezeteket a bírósági jegyzékben a munkaszervezetek, a nagyobb kombinátokat pedig a társult munka alapszervezetek sorába iktatták. Így átalakulás helyett inkább átadminisztrálásról, a földművesszövetkezetek felszámolásáról beszélhetünk. Egy jelentéktelen hányaduk ugyan megmaradt, de ez nem

jelenti, hogy a szövetkezetekkel kapcsolatos alkotmányos elvek szellemében átalakultak volna a falu öngazgatási és gazdasági szervezetévé.

Habár a földművesszövetkezetek és a kooperációs tmaszok száma állandóan — mondhatni napról-napra változott, tényként elfogadhatjuk, hogy szövetségük megalakulásakor, vagyis az alakuló közgyűlés összehívásakor Vajdaságban negyven földművesszövetkezet volt: 160 kooperációval foglalkozó tmasz, valamint a földművesek társulásán és a falvakban a kooperáció fejlesztésén dolgozó 50 alapszervezet.

Az idő tájt (1975 márciusában) Vajdaságban körülbelül 14 000 földművescsalád volt társulási viszonyban, a szövetkezetekben és a kooperációs tmasz-okban pedig — a társult földművesekkel együtt — körülbelül hét-ezren dolgoztak.

1975 végére a különböző átszervezések folytán a szövetkezetek száma 21-re csökkent, míg a tmasz-oké 191-re emelkedett.

Ekkor már Vajdaságban kb. 19 000 társult földművescsalád volt, és társadalmi szektorban 9600 mezőgazdasági munkás dolgozott. 1976 végére csupán 8 szövetkezet maradt, a kooperációs alapszervezetek száma viszont elérte a 260-at. 33 000 földművescsalád vett részt a társulás valamilyen formájában, és 10 000 mezőgazdasági munkás dolgozott a mezőgazdaság társadalmi szektorában. Tehát minden tizenkettedik vajdasági földművescsalád, illetve a tartomány agrárnépességének 8,6 százaléka társult.

Ezt rendkívül lényeges kiemelnünk, hisz az alapszervezetek és a földművesszövetkezetek számának alakulását áttekintve feltétlen szem előtt kell tartanunk, hogy a földművesek egy része közvetlenül a társult munkaszervezetekkel alakított ki tartós együttműködést. Ezekben a szervezetekben ezért külön társulmunka-egységeket alakítottak. Többnyire oly módon, hogy egy faluban két vagy több egységből álló tmaszt hoztak létre. 1976 folyamán Vajdaság 85 helységében létezett ilyen szervezési forma.

Természetesen ezek nem a társult földművesek gazdasági, öngazgatási szervezési formái, bár a földművesek öngazgatási joga valamiképp mindegyikben érvényre jut.

Az agráripari komplexum összetett társult munkaszervezeteibe való társulás

Vajdaság mezőgazdaságában és élelmiszeriparában 15 agráripari komplexum, 207 társult munkaszervezet és 34 kombinát jött létre. Tíz kombinát a társult munka összetett szervezetei közé tartozik. A községek egy részében több olyan munkaszervezet van, amely más tartományi vagy

tartományon kívüli agráripari kombináttal társult. A verseci és az újvidéki szervezetek például három, az alibunari, a bácsi és a plandištei szervezetek két kombináttal vannak társulási viszonyban. Egyes verseci, opovói, plandištei és újvidéki szervezetek Vajdaságon kívüli összetett szervezet — a PK Beograd, a Ljubljanska mlekarica, az Inex, a Centrocoop — tagjai.

A kapcsolatfelvételen eddig főleg a területi elv érvényesült, ami az esetek többségében nem lépte túl a község határait. Viszont a társult munka nagyobb összetett szervezetei — mint amilyen a Szervó Mihály Agráripari Kombinát, a Sirmijum az Agrokoop, a DTD Csatornavállalat, a Vrbas Kombinát — számos község munkaszervezetével épített ki kapcsolatot.

Az eltelt időszakban a kombinátok egy része munkaszervezetté alakult, habár jellegüknél fogva összetett szervezetté kellett volna válniuk. Így jelentősen csökkent a társult munka megszervezési területe, a közvetlen öngazgatás elmélyítésének és a társadalmi-gazdasági viszonyok továbbfejlesztésének lehetősége. A munka és az eszközök öngazgatási társítását nem lehet az egyes társult munkaszervezetek viszonylagos szervezetlenségére alapozni. Nem feledkezhetünk meg viszont arról, hogy ezeknek a szervezeteknek egy része jelenleg is a társadalmi és gazdasági viszonyok megváltoztatásán munkálkodik.

Egyes kombinátokban (a Sirmijum, az Agrokoop, a Szervó Mihály Kombinát stb.) az egyes termelési vonalakon (állati takarmánytermelés, állattenyésztés és húsfeldolgozás, tejtermelés és feldolgozás stb.) gazdasági közösségeket alakítottak, illetve létesítésük folyamatban van. E közösségek a tervek összehangolásán dolgoznak a gazdálkodási feltételek kiegyenlítődése és a jövedelmen alapuló viszonyok — a termelésben való részvétel szerinti elosztás — kialakítása érdekében.

Elmondhatjuk, hogy a társult munkaszervezetek tevékenyen munkálkodnak a mezőgazdasági termelés, a feldolgozóipar és a kereskedelem jövedelmen alapuló összekapcsolásán. Csupán néhány példát említenénk: tavaly decemberben 38 zentai tmasz írt alá egy öngazgatási megegyezést, miszerint munkájukat és eszközeiket a közös répatermelés- és feldolgozás, cukorrépa-, cukor- és melaszértékesítés érdekében társítják. Így jött létre Zentán a Cukorgyár és a cukorrépatermesztők újratermelési közössége, amelyet az összes tényező közös céljainak megvalósítására alakítottak. A társult tmaszok társadalmi és gazdasági viszonyai a következő elveken alapulnak:

- tartós együttműködés a munkamegosztás, a szakosítás, valamint az egyenrangúság és a fejlesztési célok egybehangolása alapján;
- közös kockázatvállaláson és a gazdálkodás iránti közös felelősség;
- az újratermelési közösség és a tmaszok munkájának nyilvánossága;

— az élő- és a holt munka arányában egyenjogú részvétel a közösen megvalósított jövedelem elosztásában;

— a közös hosszú távú tervezés, a gazdálkodási és jövedelemszerzési feltételek különböző szabályozási metodológiájának, normáinak egybehangolásával;

Az újratermelés egységes folyamata során, a cukorrépa-termesztéstől a végtermék, a cukor stb. előállításáig és értékesítéséig útján jön létre közös jövedelmünk, amit a következőképpen oszthatnak el:

— ideiglenes elosztással — például a répa átadásakor, az újratermelési közösség öngazgatási egyezményében megállapított vételár szerint, és

— év végi elosztással, a közös jövedelemből való részesedés szerint.

Ugyanilyen jövedelmi viszonyon alapuló kapcsolatot alakított ki a múlt év végén a szenttamási Elan Kombinát a kukoricatermesztők, a kevert állati takarmány előállítói, az állattenyésztők és a vágóhid között. A Sirmijum Kombinát kutatócsoportja és szakemberei jelenleg a mezőgazdasági termelés, a feldolgozás és az értékesítés jövedelmi kapcsolatát elemzik. Külön figyelmet szentelnek az agrárripari termelési folyamat egyes szakaszai közötti gazdasági viszonyok kialakítási és szabályozási módszereinek. Még számos példát említhetnénk az új gazdasági viszonyok kialakításával kapcsolatban, hisz van belőlük elég. Nem hagyhatjuk viszont szó nélkül azt sem, hogy sokhelyütt éppen a szubjektív hozzáállás miatt lemaradás tapasztalható.

A munka és az eszközök társításának egyéb formái

A mezőgazdasági komplexumban a társult munkaszervezetek munkája és az eszközei társításának egyéb formái a gazdasági ügyviteli közösségekbe és az anyagi javak termelésének öngazgatási érdekközösségeibe tartoznak (lásd A társult munkáról szóló törvény 388. és 389. szakaszát). — A legnagyobb ügyviteli közösségek közé tartozik például a Južni Banat, amelynek nyolc községben vannak mezőgazdasági és élelmiszeripari társult munkaszervezetei, de jelentősége szemponjátból az Észak-Bácskában megalkotásra kerülő ügyviteli közösség sem marad majd le sokkal mögötte.

Az alábbiakban ismertetjük az anyagi javak termelését felölelő legfontosabb öngazgatási érdekközösségeket:

— *Vajdasági mezőgazdasági és élelmiszeripari öngazgatási
érdekközösség*

Ezt az érdekközösséget a mezőgazdasági tmszok 1973—74 táján alakították meg fejlesztési eszközeik társítása céljából és a mezőgazdaság 1973—75 közötti bővített újratermelésének megvalósítása érdekében, amiről megállapodást is kötöttek.

Az 1976 elején megalakult vajdasági mezőgazdasági és élelmiszeripari öngazgatási érdekközösség a fejlesztési eszközök mellett az „állami tőke” alapján szerzett jogokkal és kötelezettségekkel is rendelkezik. Az érdekközösségnek az élelmiszeripari tmszok is tagjaivá váltak.

A közösség tagjait képező tmszok általános és közös céljait — a fejlesztési eszközök társítási és felhasználási módját magába foglaló — öngazgatási megegyezés az alapszabályzat és a gazdasági beruházásra szánt tartományi pénzeszközöknek a társult munkaszervezetekre való átruházásáról szóló törvény határozza meg.

*Cukorrépa-termesztési és cukortermelési öngazgatási
érdekközösség*

Ez az érdekközösség 1975. március 14-én alakult meg. A megalapításáról szóló megegyezést 293 répatermesztő társult munkaszervezet, cukorgyár és tartományunk cukorrépa-termesztési és feldolgozási programjának a megvalósításán dolgozó tudományos kutatóintézet írta alá.

Az érdekközösség azzal a céllal alakult, hogy a tartományi akcióprogramban előirányzott mennyiségre növelje a cukorrépa termesztését és a cukortermelést. Megalakítására a cukor áráról és a cukorellátásról szóló társadalmi megállapodás meghozatala után került sor.

Ebben a társadalmi megállapodásban megegyeztek, hogy a cukor árának növeléséből származó bevétel jelentős részét a cukorrépa-termesztés növelésére és a feldolgozóipar bővítésére kell fordítani. A tervek szerint a cukor kilónkénti árából 2 dinárt fordítanak új cukorgyarak építésére és a meglévők bővítésére, valamint 0,20 dinárt a cukorrépa-termesztés növelésére. A megállapodás szerint az ország cukortermelése 1978-ig évi 820 ezer tonnára, ezen belül Vajdaságé pedig 554 ezer tonnára emelkedik. Ha ezt sikerül elérnünk, akkor nem szorulunk behozatalra.

Napraforgó és szójatermesztési, valamint étolajtermelési öngazgatási érdekközösség

A napraforgó- és szójatermesztési, valamint étolajtermelési öngazgatási érdekközösségek megalakításáról szóló öngazgatási megegyezést az említett termékek termelésével foglalkozó tmsz-ok, a földművesekkel együttműködő kooperációs szervezetek és a termesztésük, feldolgozásuk fejlesztésével foglalkozó tudományos kutatóintézetek írták alá 1975. március 20-án.

Kiindulópontul az étolaj árával és az étolajellátás biztosításával kapcsolatos társadalmi megállapodás és az 1974 decemberében elfogadott vajdasági cukor- és étolajtermelés fejlesztési programja szolgált.

Az érdekközösség a társadalmi megállapodás értelmében az étolajtermelés bővítésére és a napraforgó-termesztés növelésére kiválasztott pénzeszközöknek a fejlesztési programmal összhangban való felhasználására alakult. Nyilvános vita tárgyát képezi még a Duna-Tisza-Duna csatornahálózat használatával és a vizek levezetésével foglalkozó érdekközösség öngazgatási megegyezése. A közeljövőben hatályba lépő vízügyi törvény szerint vízrendészeti érdekközösség is kell, hogy alakuljon Vajdaságban.

Tervezési és ügyviteli társult munkaközösség

Az agráripari komplexumban a munka és az eszközök társításának olyan szakaszába érkeztünk, amikor már a kapcsolatfelvétel nem pusztán alkotmányos kötelezettség, hanem gazdasági szükségszerűség. A társult munkaszervezetek társadalmi-gazdasági viszonyától és kapcsolatától függ szocialista öngazgatáson alapuló társadalmunk integrációjának egész menete és dinamikája.

A jelenlegi helyzet mielőbbi megváltoztatása érdekében minden szervezet szocialista erőnek — különösen a társult munkában — részt kell vállalnia az öngazgatáson alapuló jövedelmi integrálódás megvalósulásában, valamint a termelés és a termelékenység növeléséért, a piaci viszonyok öngazgatási irányításáért, a hosszú lejáratú termelési és fogyasztási egyezményekért, a gazdaság megszilárdításáért és az öngazgatási megegyezések teljesítéséért folyó harcban.

Ha alaposan szemügyre vesszük ezeket a fejlődésünk szempontjából rendkívül jelentős feladatokat, akkor megállapíthatjuk: a társult munkáról szóló törvény és a tmszok új társadalmi-gazdasági viszonyokra és magasabb fokú ügyvitelre való felkészítéséről szóló törvény következetes alkalmazására van szükség, hogy az egyéni és közös érdekek minél előbb kifejezésre juthassanak fejlődési politikánkban. Ezért az integrációs kapcsolatfelvétel a társult munka legkisebb egysége számára is időszerű.

A társult munkát és a szélesebb körű társadalmi érdeket szem előtt tartva a gazdasági kamara sokoldalú tevékenységet fejtett ki a tartományi pártbizottság második összejövetele határozatainak megvalósítása, azaz a társult munkaszervezetek összetett öngazgatási szervezetekké fejlesztése és jövedelmi integrálása érdekében. Előzetes megbeszélések és tanácskozások után jóváhagyta egy tartományi jellegű tervezési és ügyviteli közösség létrehozását, aminek legfontosabb céljai közé tartozik majd Vajdaság agrárpari komplexumának a tervszerű fejlesztése.

A társult munkán belül ez a közös érdekek társításának a legátfogóbb formája. Létrejöttével társadalmi-politikai szempontból bebizonyosodott, hogy szocialista öngazgatási társadalmunk a munkaszervezést és tervezést etatizmus nélkül is meg tudja oldani. Beigazolódott az is, hogy az újabb társult munka alapszervezetek létesítése nem szétforgácsolódáshoz, hanem az újratermelési egységek összekapcsolódásához vezet, mert lehetővé teszi az érdekek összeegyeztetését, a munkamegosztás teljesebbé válását.

Ez a közösség magában foglalja úgyszólván a társult munka minden szervezeti formáját: a tmsz-okat, a munkaszervezeteket, a társult munka összetett szervezeteit, az ügyviteli közösségeket, az öngazgatási érdekközösségeket, a földművesszövetkezeteket, az egyéni termelők társításának egyéb módjait, a bankokat és a JKSZ agrárpolitikájának megvalósításán dolgozó tudományos kutatóintézeteket.

A társult munkáról szóló törvény meghatározta a közös tevékenység konkrét céljait, amelyeket öngazgatási megegyezésbe kell foglalni. A tanácskozások és megbeszélések alapján létrehozott tervezési és ügyviteli közösség céljai a következők:

- a fejlesztési politika és a közös terv megvitatása a kedvezőbb jövedelemszerzés érdekében;
- a fejlesztési, a munka- és termelési tervek összeegyeztetése;
- közös álláspont kialakítása a fejlesztéssel, a termelési kapacitások összeegyeztetésével és a beruházások elsőbbségi sorrendjével kapcsolatban;
- megegyezések megkötése más gazdasági ágazatokkal való tartós együttműködés terveinek irányvonaláról;
- megegyezések megkötése a szélesebb társadalmi közösségek érdekeit képező fejlesztési tervekkel kapcsolatban;
- eszközök társítása a közérdekű tevékenységi ágak fejlesztésére;
- a közös érdekek megállapítása a munkacsere és a piaci viszonyok szabályozásában;
- megegyezések megkötése az áruforgalmi politika kialakítása érdekében;
- közös bekapcsolódás a nemzetközi munkamegosztásba, árucserébe és szolgáltatásokba, valamint egy közös érdekű kereskedelmi hálózat kialakítása;

— megegyezések megkötése a közös külföldi befektetések és a külföldiek beruházásainak megszervezéséről;

— az összes alapszervezet számára szükséges újratermelési anyagok, berendezések, pótalkatrészek stb. közös beszerzésében való megállapodás.

A felsorolt célokból kiindulva ennek a tervezési és ügyviteli közösségnek a legfontosabb funkciói az alábbiak lennének: az öngazgatási tervezés és fejlesztés, az élelmiszertermesztés egységeinek jövedelemszerzési és elosztási alapon való összekapcsolása, az áruforgalmi politika és az élelmiszeripari piacszervezés, a közös ügyviteli fellépés külföldön és a pénzügyi politika a fejlesztés függvényében.

A tervezési és ügyviteli közösség ezt a feladatkört külön öngazgatási megegyezések alapján, a társult munkaszervezeteknek a megfelelő tevékenységre való felkészítésével és összekapcsolásával tölti be. Belső viszonyait öngazgatási megegyezések szabályozzák, amelyeket csak a tényszerűen igazolt társadalmi, közösségen belüli és sajátos érdekek összehangolása alapján lehet megkötöni.

Az együttműködésnek és összetartozásnak ezen a fokán a megállapodások és az öngazgatási megegyezések hangsúlyozott jelentőséggel bírnak az agráripari komplexum továbbfejlődésében, ugyanis ezek szabályozzák a közösség szervezetei közt: kapcsolatokat. Elfogadásuk után ezek a megegyezések törvényerőre emelkednek.

Röviden ennyit a tervezési és ügyviteli közösségről. Ez tulajdonképpen nem más, mint a társulás egyik formája, a társult munkaszervezetek társulása, amely rendkívül nagy lehetőséget biztosít Vajdaság agráripari komplexuma szervezeteinek tartós összekapcsolódására.

Összegezés:

1. A munka és az eszközök társítása az agráripari komplexumba gazdasági szükségszerűség, ezért elkerülhetetlen az összes szubjektív tényezők mozgósítása az új társadalmi-gazdasági viszonyoknak a társult munkáról szóló törvény szellemében való kialakításakor.

2. Mezőgazdasági magánszektorunk jelentős erőforrásokkal rendelkezik, amelyeknek a társulás folyamán nagy hasznát veheti az élelmiszertermelés. A termelésnövekedést a jövedelem megfelelő mértékű növekedése és a földművesek életszínvonalának javulása kell hogy kövesse.

3. Agráripari komplexumunk terveinek a valóra váltása érdekében a szervezettséget a fejlődés szolgálatába kell állítani. A JKSZ agrárpolitikájának véghezvitele céljából társítanunk kell minden rendelkezésre álló eszközt, és össze kell kapcsolnunk az elméletet a gyakorlattal.

Rezime

Organizovanost agroindustrijskog kompleksa u svetlu primene Zakona o udruženom radu

Vojvodina je značajan proizvođač hrane, sa mogućnostima da ovu proizvodnju znatno poveća i da proizvede za izvoz. Proizvodnja hrane treba da se zasniva na prestrukturiranju i intenzifikaciji produktivnosti rada, kao i na investicionim ulaganjima. Za ostvarivanje planova agroindustrijskog kompleksa neophodno je organizovanje osnovnih i radnih organizacija udruženog rada u poljoprivredi i prehrambenoj industriji, transformacija zemljičarskih zadruga, udruživanje rada i sredstava i osnivanje raznih interesnih zajednica za unapređenje proizvodnje.

U fazi kada udruživanje rada i sredstava u agrokompleksu postaje ekonomska nužnost, dolazi do povezivanja u složenije oblike samoupravnog organizovanja i dohodnog integrisanja. Najširi mogući oblik udruživanja zajedničkog interesa je Zajednica udruženog rada za međusobnu plansku i poslovnu saradnju. U njoj se povezuju takoreći svi subjekti udruženog rada (osnovne, radne i složene organizacije udruženog rada itd.) u cilju realizacije agrarne politike SKJ. Da bi se mogli realizovati razvojni planovi agrokompleska u narednom periodu, neophodno je organizovanosti dati prioritetan značaj. Jer samo organizovanost društvenog i individualnog sektora poljoprivrede i prehrambene industrije može da dovede do povećane proizvodnje, pa i do poboljšanja životnih uslova poljoprivrednih proizvođača.

Zusammenfassung

Die Organisierung des agroindustriellen Komplexes im Lichte des vergesellschafteten Arbeitsgesetzes

Wojwodina ist ein bedeutender Lebensmittelerzeuger mit all den Vorbedingungen, dass sie diese Produktion erhöhen und auch für Import erzeugen werden kann. Die Herstellung des Lebensmittels soll auf der Umorganisation, auf der Intensivierung der Arbeitsproduktion, ebenso wie auf erforderte Investitionen gestützt sein. Für die Realisierung der Pläne des agroindustriellen Komplexes sind die Organisierung der Grund- und Arbeitsorganisation in der vergesellschafteten Arbeit in der Landwirtschaft und der Lebensmittelproduktion; die Umbildung der landwirtschaftlichen Genossenschaften, ebenso wie die Vergesellschaftung der Arbeit und Geräte und auch die Begründung der verschiedenen Interessengemeinschaften für die Entwicklung der Produktion unbedingt nötig.

In der Phase wenn die vergesellschaftete Arbeit und Geräte in dem Agrokomples zu ökonomischem Bedürfnis wird, kommt es zu Verbindung zwischen den komplexen Formen der selbstverwaltenden Organisierung und der Einkommennifizierung. Die breiteste mögliche Form der Vergesellschaftung der gemeinsamen Interessen ist die Gemeinschaft vergesellschaftlicher Arbeit für gegenseitige, geplante und geschäftliche Zusammenarbeit (Kooperation). Darin verbinden sich alle sogenannte Subjekten der vergesellschafteten Arbeit (die Grund-, -Arbeit,

-und Komplexorganisationen der vergesellschafteten Arbeit usw.) mit der Absicht, dass die Agrarpolitik der SKJ realisiert werden kann, ist es unbedingt nötig der Organisation Priorität geben. Da lediglich die Organisation des sozialen und individuellen Sektors der Wirtschaft und der Lebensmittelindustrie zu einer erhöhten Produktion und auch zu Verbesserung der Lebensumstände der landwirtschaftlichen Erzeuger leiten kann.